

DECIZIE
asupra sesizării privind interpretarea art.141, art.142
și art.143 din Constituția Republicii Moldova

din 05.05.2010

Monitorul Oficial nr.72-74/14 din 14.05.2010

* * *

Curtea Constituțională în componența:

Dumitru PULBERE – președinte
Victor PUȘCAȘ – judecător
Petru RAILEAN – judecător
Elena SAFALERU – judecător-raportor
Valeria ȘTERBEȚ – judecător

grefier – Dina Musteață, examinînd, în conformitate cu art.44 din Codul jurisdicției constituționale, sesizarea deputaților în Parlament Vladimir Țurcan, Victor Stepaniuc, Valentin Guznac și Ludmila Belcencova privind interpretarea art.141, art.142 și art.143 din Constituție,

A CONSTATAT:

Un grup de deputați în Parlament a solicitat interpretarea prevederilor art.141, art.142 și art.143 din Constituția Republicii Moldova, formulînd următoarele întrebări:

1. Prin noțiunea de revizuire a Constituției cuprinsă în art.141-143 din Constituția Republicii Moldova se subînțelege doar modificarea și completarea propriu-zisă a prevederilor constituționale sau și abrogarea anumitor norme ori adoptarea unei noi Constituții?

2. În condițiile respectării procedurii prevăzute de art.141-143 din Constituție adoptarea noii Constituții ține numai de competența Parlamentului?

3. Dacă se aplică altă metodă de adoptare a noii Constituții, decît prin intermediul Parlamentului, este obligatoriu să fie respectate condițiile, mecanismul și termenele prevăzute de art.141-143 din Constituție?

4. În cazul în care o nouă Constituție urmează a fi aprobată prin referendum constituțional, este necesar ca, în prealabil ori ulterior, Constituția să fie adoptată și de Parlament cu votul a două treimi din deputați?

5. În sensul art.141 din Constituție, Președintele Republicii Moldova are dreptul să inițieze referendumul privind revizuirea Constituției ori referendumul privind adoptarea unei noi Constituții?

În opinia autorilor sesizării, necesitatea interpretării acestor norme constituționale “a apărut odată cu constatarea unei probleme de drept, care rezultă din caracterul ambiguu și neclar al dispozițiilor constituționale”.

În procesul examinării preliminare a sesizării Curtea a constatat următoarele.

Una din atribuțiile Curții Constituționale, potrivit dispozițiilor art.135 alin.(1) lit.b) din Constituție și art.4 alin.(1) lit.b) din Legea cu privire la Curtea Constituțională, este interpretarea Constituției.

Scopul oricărei interpretări a normelor constituționale este de a asigura unitatea și înțelegerea corectă a conținutului și sensului lor autentic. Interpretarea oficială este imperativă în cazurile în care incertitudinea nu poate fi soluționată printr-o altă procedură jurisdicțională.

Curtea relevă că dispozițiile art.141-143 din Constituție deja au făcut obiect de interpretare, inclusiv sub unele aspecte invocate în sesizare.

Astfel, la 3 noiembrie 1999 Curtea Constituțională a emis Hotărîrea nr.57 “Privind interpretarea art.75, art.141 alin.(2) și art.143 din Constituție”¹ (în continuare – Hotărîrea nr.57 din 3 noiembrie 1999), iar în Hotărîrea nr.15 din 11 aprilie 2000 “Despre controlul constituționalității art.150 alin.(1) și alin.(2) din Codul electoral”² și Hotărîrea nr.16 din 29 martie 2001 “Despre controlul constituționalității unor prevederi din Legea nr.1107-XIV din 30 iunie 2000 privind modificarea și completarea Codului electoral”³ Curtea Constituțională a dat interpretare cazuală acestor norme constituționale (în continuare – Hotărîrea nr.15 din 11 aprilie 2000 și Hotărîrea nr.16 din 29 martie 2001).

¹ M.O., 1999, nr.124-125, art.68

² M.O., 2000, nr.46-49, art.18

³ M.O., 2001, nr.43, art.16

Potrivit art.42 alin.(1) din Codul jurisdicției constituționale, în cazul în care Curtea Constituțională a pronunțat o decizie privitor la un act normativ (parțial ori în ansamblu), nu se admite o sesizare repetată.

Ținând cont de faptul că dispozițiile constituționale ale art.141-143 au fost interpretate în mai multe hotărâri, adoptate în diferite perioade de timp, precum și de actualitatea problemelor abordate în sesizare, Curtea Constituțională, pentru a face înțeles sensul dispozițiilor art.141-143 din Constituție, consideră necesar să reitereze unele concluzii expuse în hotărârile menționate, care au tangență cu problemele expuse în sesizare.

Astfel, în Hotărârea nr.57 din 3 noiembrie 1999 Curtea Constituțională a subliniat că revizuirea Constituției constă în modificarea acesteia prin reformularea, abrogarea anumitor norme sau prin adăugarea unui text nou și că numai Parlamentul poate revizui Constituția, direct sau prin declararea de către acesta a unui referendum, în condițiile respectării dispozițiilor art.66 lit.b), art.75, art.141-143 din Constituție.

În hotărâre se menționează că procedura de revizuire a Constituției este stabilită clar și precis în art.143 din Constituție. Din conținutul art.143 din Constituție rezultă că Parlamentul este organul abilitat să revizuiască Constituția fără o altă investitură specială. El este abilitat în acest sens prin însuși textul Constituției. Unicele deosebiri între dezbateră și adoptarea unui proiect de lege sau a unei propuneri de revizuire a Constituției sînt:

a) legea se adoptă cu o majoritate calificată de cel puțin două treimi din numărul deputaților și

b) legea cu privire la modificarea Constituției se adoptă după cel puțin 6 luni de la data prezentării inițiativei corespunzătoare.

Procedura de revizuire a Constituției îmbină tehnicile specifice democrației reprezentative (Parlamentul) cu cele ale democrației directe (referendumul).

În Hotărârea nr.16 din 29 martie 2001 Curtea a subliniat că referendumul constituțional (obligatoriu) este prevăzut de art.142 alin.(1) din Constituție, potrivit căruia dispozițiile privind caracterul suveran, independent și unitar al statului, precum și cele referitoare la neutralitatea permanentă a statului pot fi revizuite numai cu aprobarea lor prin referendum, cu votul majorității cetățenilor incluși în listele electorale. Acest referendum este *postlegislativ*, întrucît se desfășoară după adoptarea de către Parlament a legii de revizuire a Constituției, și este obligatoriu, atît prin organizarea lui, cît și prin rezultatele sale.

Concluziile menționate mai sus referitoare la referendumul obligatoriu în nici un caz nu pot suprima *dreptul subiecților prevăzuți la art.141 alin.(1) din Constituție* de a iniția, prin referendum, revizuirea și a altor norme din Constituție, cu respectarea dispozițiilor art.2 alin.(1), art.38 alin.(1), art.39 alin.(1), art.66 lit.b) și art.75 alin.(1) din Constituție.

Art.2 alin.(1) din Constituție, care prevede că suveranitatea națională aparține poporului, și art.38 alin.(1) din Constituție, conform căruia voința poporului constituie baza puterii în stat și își găsește expresia în alegeri libere (referendum), au un caracter imperativ, ceea ce exclude interpretarea lor extensivă (Hotărârea Curții Constituționale nr.15 din 11 aprilie 2000). Tot aici, Curtea a subliniat că în conformitate cu art.66 lit.b) din Constituție, art.150 alin.(1) din Codul electoral, conform Hotărârii Curții Constituționale nr.57 din 3 noiembrie 1999 “Despre interpretarea art.75, art.141 alin.(2) și art.143 din Constituție”, Parlamentul este abilitat să declare toate tipurile de referendum republican prin hotărâre. În cazul inițierii de către Președintele Republicii Moldova a procedurii de desfășurare a referendumului cu caracter consultativ, șeful statului emite decretul respectiv.

În Hotărârea nr.57 din 3 noiembrie 1999 Curtea a menționat că prin referendum poporul este solicitat să decidă asupra adoptării unei legi, atunci cînd este declarat de către Parlament în baza art.66 lit.b) din Constituție, sau să-și exprime opinia asupra problemelor de interes național, atunci cînd referendumul este inițiat de cetățeni sau de Președintele Republicii Moldova, care în calitate de șef al statului este garantul suveranității, independenței naționale, al unității și integrității teritoriale a țării (art.77, art.88 lit.f) din Constituție).

În Hotărârea Curții Constituționale nr.16 din 29 martie 2001 se subliniază că prin textul art.88 lit.f) din Constituție, care stipulează dreptul Președintelui Republicii Moldova de a cere poporului să-și exprime, prin referendum, voința asupra problemelor de interes național, legiitorul constituent are în vedere că Președintele poate consulta cetățenii doar în probleme majore, cu care se confruntă națiunea, dar nu și în legătură cu aprobarea sau respingerea unei legi de modificare a Constituției.

Prin Legea nr.1115-XIV din 5 iulie 2000 “Cu privire la modificarea și completarea Constituției Republicii Moldova” a fost exclusă litera c) din art.141 din Constituție, care statua dreptul Președintelui Republicii Moldova de a iniția revizuirea Constituției. Astfel, șeful statului nu mai poate cere, în condițiile art.66 lit.b) și art.75 alin.(1) din Constituție, desfășurarea referendumului republican în problemele revizuirii Constituției.

Inițierea referendumurilor republicane, inclusiv a celui pentru revizuirea Constituției, organizarea și desfășurarea lor, procedura votării, confirmarea rezultatelor votării, totalizarea rezultatelor referendumului sînt reglementate de Codul electoral (Titlul VI, capitolul 13, art.141-174), normele căruia dezvoltă dispozițiile constituționale cuprinse în art.75, 141, 142 și 143 din Constituție.

Potrivit art.148 alin.(1) din Codul electoral, inițierea referendumului pentru revizuirea Constituției se efectuează în condițiile art.141 din Constituție.

Propunerea privind desfășurarea referendumului pentru revizuirea Constituției se prezintă Curții Constituționale, care este obligată să efectueze, în termen de 10 zile, controlul constituționalității problemelor ce urmează a fi supuse referendumului și să prezinte un aviz (alin.2).

După efectuarea de către Curtea Constituțională a controlului constituționalității problemelor ce urmează a fi supuse referendumului, propunerea privind desfășurarea referendumului, la care se anexează avizul Curții Constituționale, se prezintă spre examinare Parlamentului (alin.3).

În concluzie Curtea reiterează, dat fiind faptul că obiectul sesizării se repetă, în temeiul art.42 alin.(1) din Codul jurisdicției constituționale, sesizarea nu se acceptă spre examinare în fond.

Pentru considerentele expuse, în temeiul art.26 alin.(1) din Legea cu privire la Curtea Constituțională, art.42 alin.(1), art.61 alin.(3) și art.64 din Codul jurisdicției constituționale, Curtea Constituțională

DECIDE:

1. Nu se acceptă spre examinare în fond sesizarea unui grup de deputați în Parlament privind interpretarea art.141, art.142 și art.143 din Constituția Republicii Moldova.

2. Prezenta decizie este definitivă, nu poate fi supusă nici unei căi de atac, intră în vigoare la data adoptării și se publică în *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*.

PREȘEDINTELE CURȚII CONSTITUȚIONALE Dumitru PULBERE

Chișinău, 5 mai 2010.